

TSÖLIAAKIAST

RIINA SALUPERE

07 11 2015

gluteeniga seonduvate haiguste klassifikatsioon

- **tsöliaakia *coeliac disease CD***

*ei soovitata tsöliaakia sünonüümiks *gluten intolerance* ja *gluten sensitivity*

***K90.0** tsöliaakia (*RHK-10*)

- **herpetiformne dermatiit *dermatitis herpetiformis DH***

***L13.0** herpetiformne dermatiit e. ohatisjas nahapõletik (*RHK-10*)

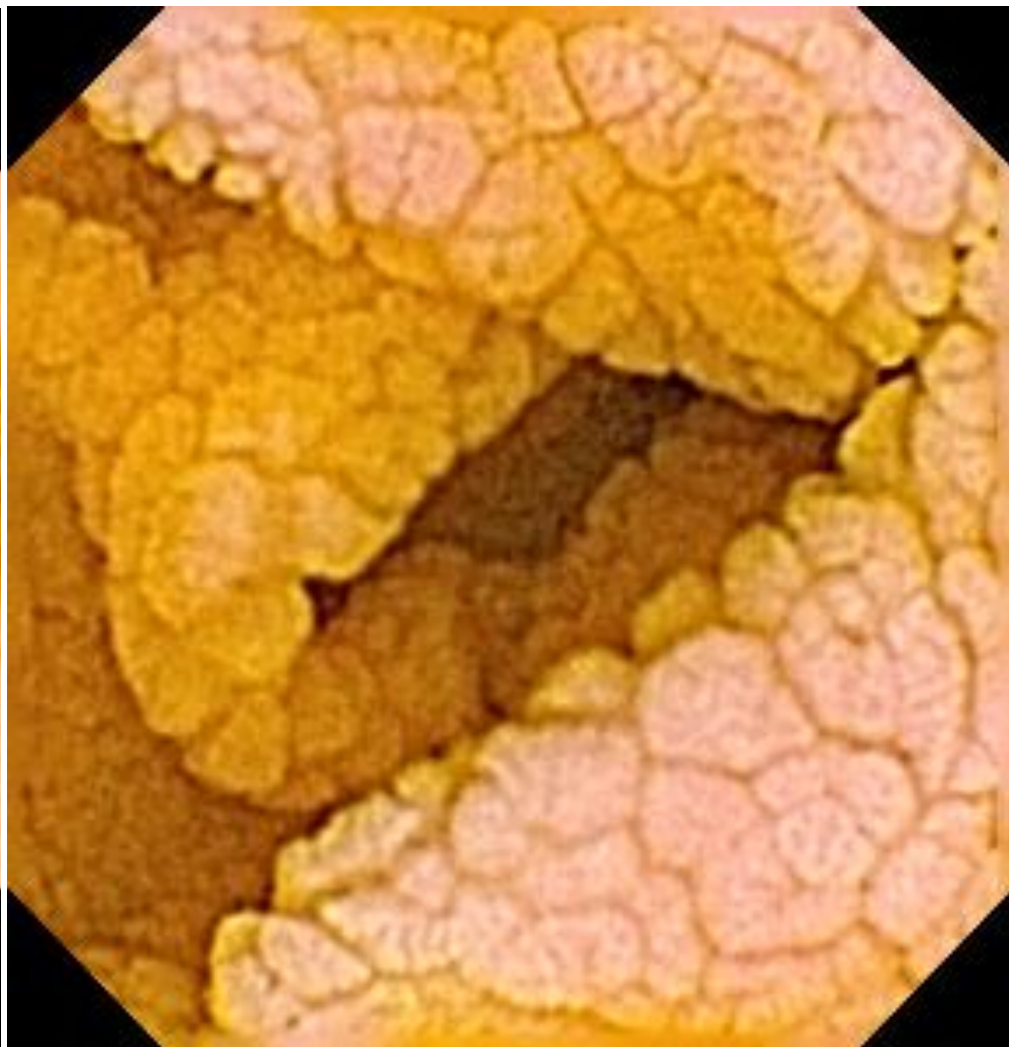
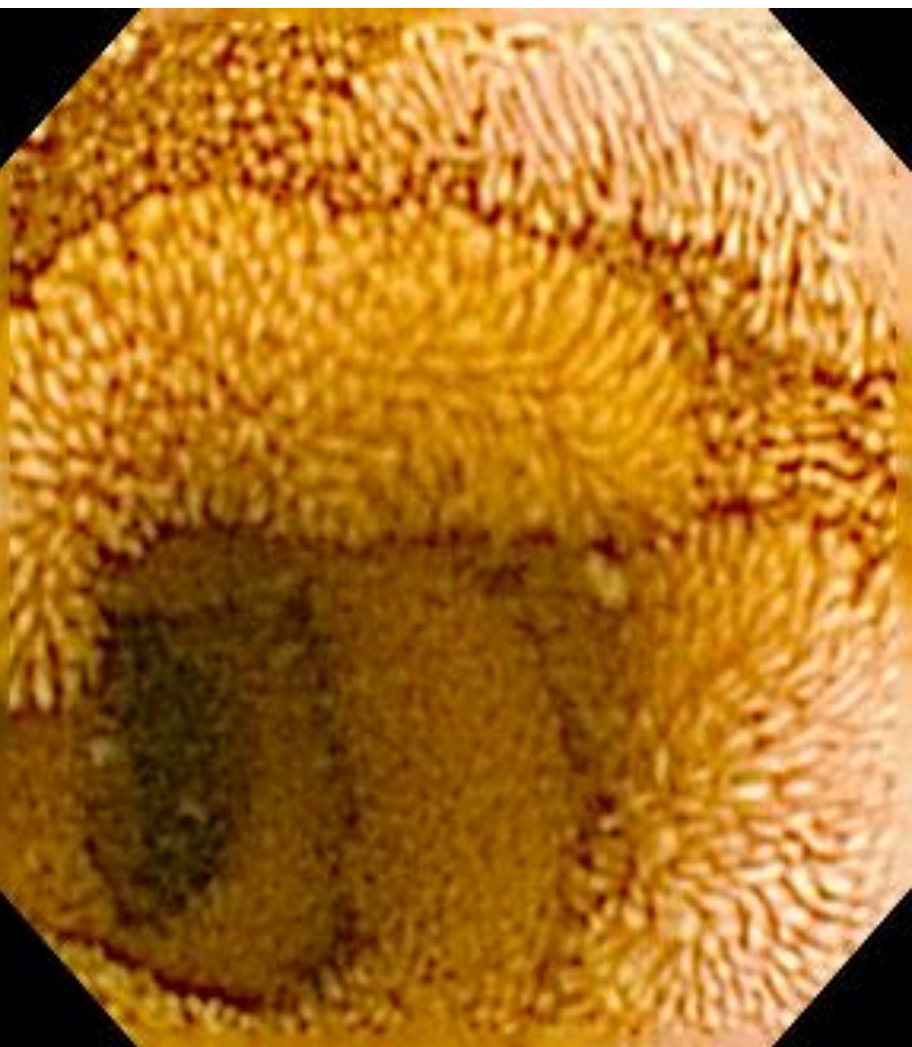
- **mitte-tsöliaakia gluteenitundlikkus**

**non-celiac gluten sensitivity*

- **teravilja allergia**

**wheat allergy – immunologic reaction to wheat proteins*

Ludvigsson JF et al. The Oslo definitions for coeliac disease and related terms. Gut 2013;62:43-52.

Eestis esinemissagedus 0.34%

*1160 9-15a. koolilast, 5 IgA tTG posit, 4-l peensoole limaskesta atroofia (1:290)

Ress K et al. Dig Liver Dis 2007;39:136 -139.

tsöliaakia

“chronic small intestinal, immune mediated enteropathy precipitated by exposure to dietary gluten and related prolamines in genetically predisposed individuals, characterized by specific autoantibodies against tissue transglutaminase and endomysium“

*EMA, tTG IgA, tTG IgG

*HLA DQ2 / HLA DQ8

*peensoole limaskesta muutused (Marsh klassifikatsioon)

Ludvigsson JF et al. The Oslo definitions for coeliac disease and related terms. Gut 2013;62:43-52.

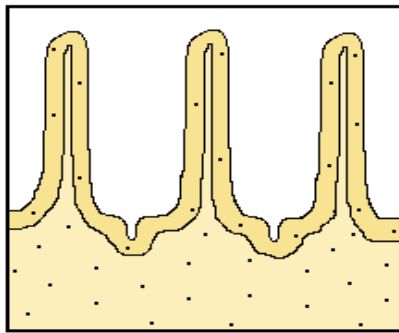
tsöliaakia diagnoos

- diagnostilised testid enne dieeti
- seroloogilised testid verest EMA ja IgA tTGA
- peensoole biopsia
- tsöliaakiaga seotud HLA alleelid
 - *HLA DQ2 – 95% tsöliaakia
 - *HLA DQ8 – 5% tsöliaakia

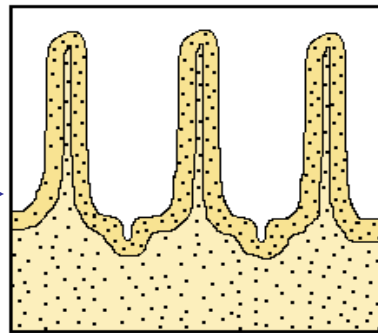
AGA Institute medical position statement on the diagnosis and management of celiac disease. Gastroenterology 2006;131:1977-1980.

peensoole limaskesta histoloogiline klassifikatsioon

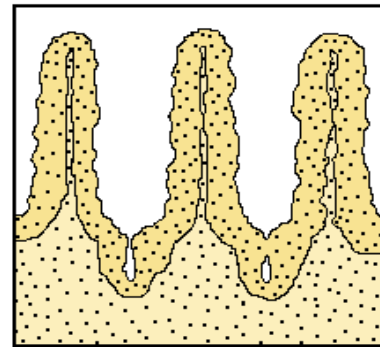
Marshi klassifikatsioon (2002)

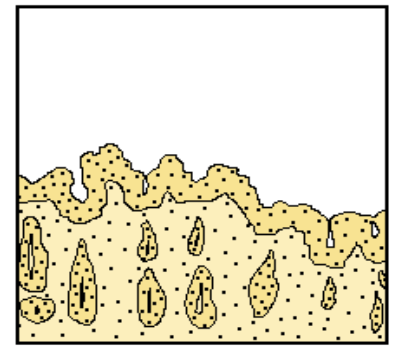
Normaalne peensoole limaskest

Marsh I (infiltratiivne)

Marsh II (hüperplastiline)

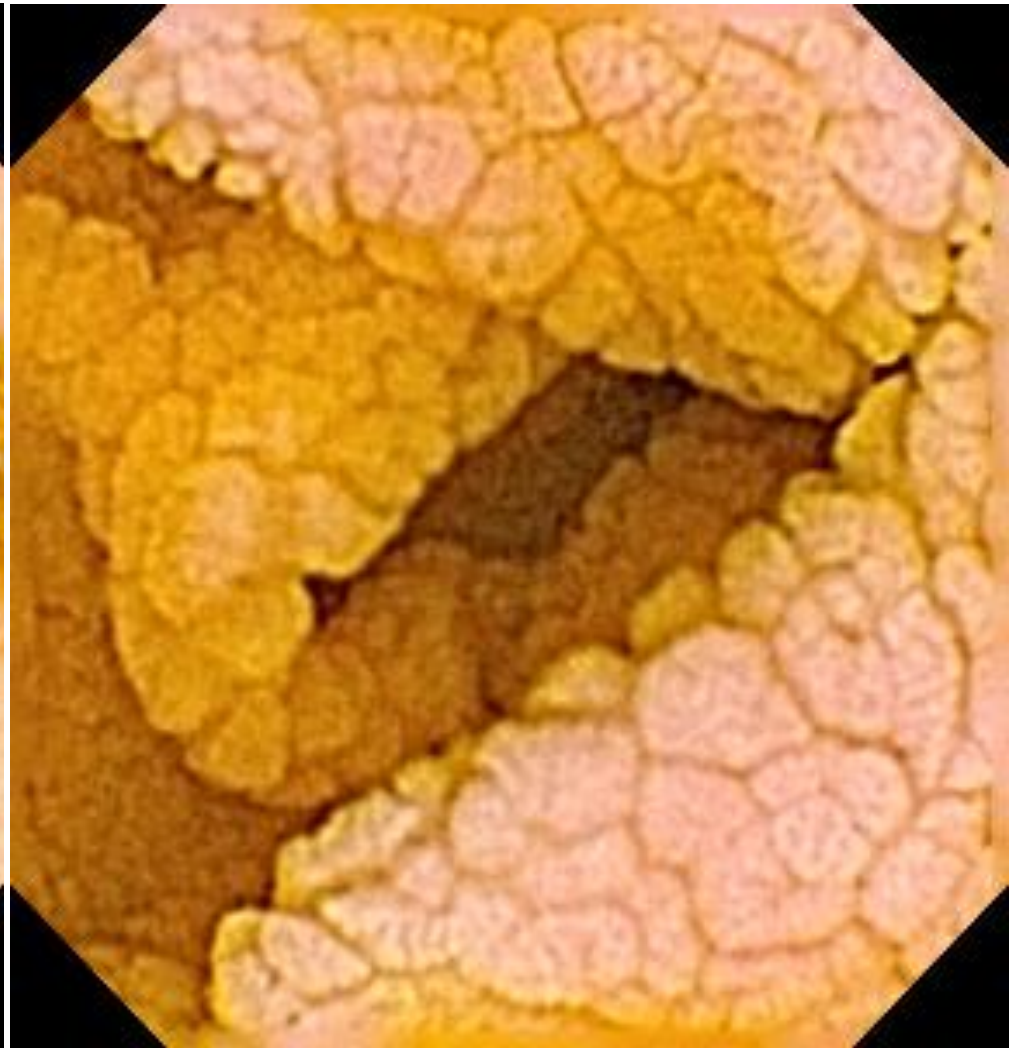
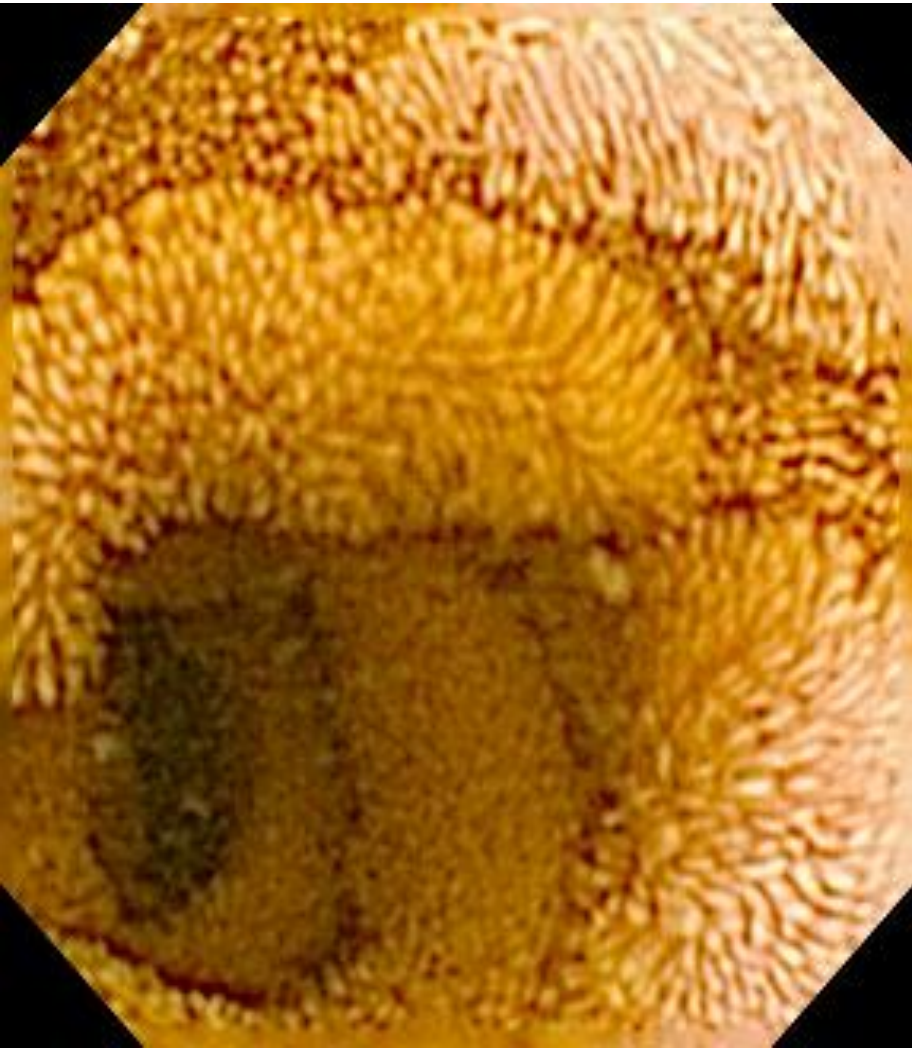
Marsh III (destruktiivne)

normaalne

infiltratiivne

hüperplastiline

destruktiivne

UEG 2015 parim artikkel

- test tsöliaakia diagnoosimiseks, mis ei sõltu dieedist ja ei vaja gastroskoopiat ega peensoole biopsiat
 - määrati *gluten-reactive CD+4 T cells* vereseerumis
- *18 pt dieedil vähemalt 3 kuud, 20 pt mittedieedil ja 16 pt kontrollgrupis

Christophersen A et al . Tetramer-visualized gluten-specific CD4+ T cells in blood as a potential diagnostic marker for coeliac disease without oral gluten challenge. United European Gastroenterol J 2014;4:268-278.

TEDDY 2004-2010 USA, Soome, Saksamaa, Rootsi

- keskkonna tegurid tsöliaakia tekkes
- 6733 vastsündinut, alates 24 elukuust tTGA
- HLADQ2 on oluline risk
- riski suurem kui esimese kahe eluaasta jooksul suur gluteeni kogus, tsöliaakia perekonnas
- riski ei mõjuta gluteen toidus esmakordselt, rinnaga toitmine, raseduse ajal gluteeni kasutamine, antibiootikumide kasutamine

gluteenivaba dieedi järgmine

- praegu küsimustikud
- määratakse gluteeni peptiide ehk gluteeni fragmente (*gluten immunogenic peptides GIP*) uriinis
- testi eesmärk hinnata gluteenivaba dieedi järgimist

*nn refraktaarse tsöliaakia diagnoosimine

Herrera AR

küsimused 1 - NCGS, toidutalumatatus

- Kas ja kui kindel on et NCGS (mitte-tsöliaakia gluteenitundlikkus) on tegelikult põhjustatud gluteenist? Dr. Ciarán P Kelly ütles oma ettekandes, et on alust kahtlustada, et tegemist võib olla hoopis FODMAP (süsivesikute) tundlikkusega.
- Kas mitte-tsöliaakia gluteenitundlikkust on hakatud nüüd testima, kui jah, siis kuidas? Siiani tegi seda vist ainsana Norra.
- Kas on võimalik toidutalumatust testida ka arsti juures? Mõni aeg tagasi oli saade, kus räägiti, et lastele tehti erinevate toidutalumatuste kohta testid ja selgus, et paljud vanemate poolt arvatud talumatusi tegelikult ei esinegi. Tegemist oli kallite testidega, kahjuks ei mäleta enam, millega täpsemalt tegu oli. Need ei olnud toitumisnõustajate tehtud testid.

NCGS (mitte-tsöliaakia gluteenitundlikkus)

olemus

- immuunvastus *immune-mediated*
- gluteen või teravilja teised komponendid
- *ei ole selge kas ja kui, siis millised, teraviljade osad on sümptomite trikkel NCGS patsientidel
- sümptomid koheaselt tundidega gluteeni sisaldava toidu söömise järgselt

diagnoos

- puuduvad labori analüüsid
- *EMA, tTG IgA, tTG IgG negatiivne
- HLA DQ2 ja HLA DQ8 nii nagu populatsioonis

FODMAP diet *Fermentable oligosaccharides, disaccharides, monosaccharides and polyols*

Foods suitable on a low-fodmap diet

fruit	vegetables	grain foods	milk products	other
<p>fruit banana, blueberry, boysenberry, canteloupe, cranberry, durian, grape, grapefruit, honeydew melon, kiwifruit, lemon, lime, mandarin, orange, passionfruit, pawpaw, raspberry, rhubarb, rockmelon, star anise, strawberry, tangelo</p> <p>Note: if fruit is dried, eat in small quantities</p> 	<p>vegetables alfalfa, bamboo shoots, bean shoots, bok choy, carrot, celery, choko, choy sum, eggplant, endive, ginger, green beans, lettuce, olives, parsnip, potato, pumpkin, red capsicum (bell pepper), silver beet, spinach, squash, swede, sweet potato, taro, tomato, turnip, yam, zucchini</p> <p>herbs basil, chili, coriander, ginger, lemongrass, marjoram, mint, oregano, parsley, rosemary, thyme</p>	<p>cereals gluten-free bread or cereal products</p> <p>bread 100% spelt bread</p> <p>rice</p> <p>oats</p> <p>polenta</p> <p>other arrowroot, millet, psyllium, quinoa, sorgum, tapioca</p> 	<p>milk lactose-free milk*, oat milk*, rice milk*, soy milk*</p> <p>*check for additives</p> <p>cheeses hard cheeses, and brie and camembert</p> <p>yoghurt lactose-free varieties</p> <p>ice-cream substitutes gelati, sorbet</p> <p>butter substitutes olive oil</p>	<p>tofu</p> <p>sweeteners sugar* (sucrose), glucose, artificial sweeteners not ending in '-ol'</p> <p>honey substitutes golden syrup*, maple syrup*, molasses, treacle</p> <p>*small quantities</p>

Eliminate foods containing fodmaps

excess fructose	lactose	fructans	galactans	polyols
<p>fruit apple, mango, nashi, pear, tinned fruit in natural juice, watermelon</p> <p>sweeteners fructose, high fructose corn syrup</p> <p>large total fructose dose concentrated fruit sources, large serves of fruit, dried fruit, fruit juice</p> <p>honey corn syrup, fruisana</p> 	<p>milk milk from cows, goats or sheep, custard, ice cream, yoghurt</p> <p>cheeses soft unripened cheeses eg. cottage, cream, mascarpone, ricotta</p> 	<p>vegetables artichoke, asparagus, beetroot, broccoli, brussels sprouts, cabbage, fennel, garlic, leek, okra, onion (all), shallots, spring onion</p> <p>cereals wheat and rye, in large amounts eg. bread, crackers, cookies, couscous, pasta</p> <p>fruit custard apple, persimmon, watermelon</p> <p>miscellaneous chicory, dandelion, inulin, pistachio</p>	<p>legumes baked beans, chickpeas, kidney beans, lentils, soy beans</p> 	<p>fruit apple, apricot, avocado, blackberry, cherry, longon, lychee, nashi, nectarine, peach, pear, plum, prune, watermelon</p> <p>vegetables cauliflower, green capsicum (bell pepper), mushroom, sweet corn</p> <p>sweeteners sorbitol (420) mannitol (421) isomalt (953) maltitol (965) xylitol (967)</p>

küsimused 2

- Üks toitumisnõustaja saatis mulle allolevad lingid. Palun, kas saaksite kirjutada või koosolekul öelda oma kommentaari:

Link maisi talumatuse ja tsöliaakia seose kohta:

<http://tervisekool.ee/tervisekool/failid/File/lugemist/talumat us/Ts%C3%B6liaakia%20ja%20maisi%20talumatus.pdf>

Link - piimatalumatuse ja tsöliaakia seos:

<http://tervisekool.ee/tervisekool/failid/File/lugemist/talumat us/Ts%C3%B6liaakia%20ja%20piima%20talumatus.pdf>

küsimused 3

- Kas inimene, kes ei ole kindel oma kõhuhädade põhjustest ning ei soovi arsti visiiti või ei ole saanud sellest abi, aga kahtlustab mitte-tsöliaakia gluteenitundlikkust/talumatust (või teadlikumad ka tsöliaakiat) siis kas Synlab'i poolt pakutav Laktoosi- ja gluteenitalumatuse pakett on sobilik tsöliaakia välistamiseks ning edasi iseseisvalt soovikorral gluteenivabale dieedile minemiseks.

<https://minu.synlab.ee/toode/laktoosi-ja-gluteenitalumatuse-pakett/>

laktoosi- ja gluteenitalumatuse pakett

- IgA
- koe transglutaminaasi IgA
- hüpolaktaasia LCT geeniuuring
- laktoosi taluvuse proov
- 46EUR

küsimused 4 – gliadiinivastased IgA ja IgG

- Miks on diamideeritud gliadiinivastastel (S-AGA IgG ja IgA) testidel erinevates laborites erinevad piirmäärad?
 - *Kliinikum.ee lehel on referentsväärtusteks toodud: Kõik vanusegrupid < 25 RU/mL negatiivne ; ≥ 25 RU/mL positiivne
 - *Synlab.ee lehel aga: <7 U/mL negatiivne; 7-10 U/mL hall tsoon; >10 U/mL positiivne
- Kui perearst või gastroenteroloog väidavad et S-AGA meetodil gliadiinivastane test on piisav tsöliaakia välistamiseks, siis kuidas peaks patsient edasi toimetama? Sest tegelikult ei ole ju kindel, kas tal välistati tsöliaakia sellega või mitte ja seda meetodit kasutatakse pigem alla 2 aastaste väikelaste puhul.

antikehad

endomüüsiumivastane IgA (EMA) 16.96

koe transglutaminaasi vastane IgA 8.22

koe transglutaminaasi vastane IgG 8.22

gliadiinivastane IgA (AGA IgA) 8.22

gliadiinivastane IgG (AGA IgG) 8.22

küsimused 5 – tsöliaakia diagnoosimine

- Kas tõepoolest on võimalik diagnoosida tsöliaakiat n-ö kiirtestiga? Väidetavalt on UK-s see laialt levinud diagnoosimise vahend ja ka Eestis on selle kohta infot:

*<http://www.intime.ee/tooted/gluten-check-gluteeni-talumatusets%C3%B6liaakia-tuvastamise-kiirtest-vaid-29-tavahind-35>

*http://www.figuurisobrad.ee/client/shop/product.asp?wa_id=78&wa_site_id=1

- Juhul, kui selliselt on võimalik diagnoosida, siis kas kiirtest näitab tsöliaakia olemasolu ka juhul, kui inimene on (pikema aja vältel olnud) gluteenivabal dieedil?

küsimused 6 – kui kõht on lahti

- Kui kõht läheb lahti, kuidas sellest üle saada? Kas peaks ükspäev nälgima või pole sel mõtet? Meie haigusega võib ka muudel põhjustel kõht lahti minna, üle see nii lihtsalt ei lähe. Missugused ravimid on parimad?

tsöliaakia ja teised

Table 2 Prevalence of coeliac disease in associated autoimmune conditions and other groups where case-finding should be considered.

Associated conditions	Prevalence of coeliac disease (%)
Dermatitis herpetiformis	~70
Type 1 diabetic patients	2–8
Thyroid disease	2–6
Addison's disease	1–12
Alopecia areata	1–2
Primary biliary cirrhosis	2–7
Autoimmune hepatitis	3–5
Idiopathic ataxia	1–7
Subfertility	4–8
Downs' syndrome	4–17
Iron-deficiency anaemia	3–7
Irritable bowel symptomatology	0–11
Peripheral neuropathy	Up to 23

Leeds JS Br Med Bul 2008;88:157-170.

